

Byggnadsvårds- och arkitekturpriset

2024

Inledning

Den byggda miljön har i alla tider format och formats av oss människor och kommer alltid göra det. Byggnader samt stads- och landskapsrum är våra gemensamma livsmiljöer som ska vara hållbara, attraktiva och trygga för alla. Detta är grunden för både den nationella *Politiken för gestaltad livsmiljö* och det regionala målet *God bebyggd miljö*.

Varje år delar byggnadsnämnden i Vänersborgs kommun ut ett pris för att uppmärksamma projekt inom byggnadsvård samt hus- och landskapsarkitektur med hög kvalitet i såväl utformning som utförande. Byggnadsvårds- och arkitekturpriset är ett av flera pedagogiska verktyg i kommunens framtida arkitekturstrategiska arbete.

Vänersborgs kommun vill uppmuntra insatser för bevarandet av kulturhistoriska värden i en byggnad eller en bebyggelsemiljö som gjorts genom varsamt underhåll och med stor respekt för byggnadens originalutförande. Insatserna kan vara inriktade på att bevara, anpassa eller utveckla en historisk miljö för att på så sätt nå ökad användning och förstärka möjligheterna för ett långsiktigt bevarande och ett hållbart samhälle.

Kommunen vill också uppmuntra till god arkitektur vid ändring och nyskapande av en byggnad eller en utomhusmiljö. En medveten och hållbar gestaltningsprocess med ett helhetsperspektiv på människans behov handlar i förlängningen även om naturens och klimatets krav eftersom människan inte kan vara utan dem. En omtänksam gestaltning i både liten och stor skala – inte någon specifik stil – är det som är grunden till kvalitet både vid långsiktig förvaltning, ändring eller nyskapande av byggnader och miljöer.

Syfte

Byggnadsvårds- och arkitekturprisets syfte är att

- väcka intresse för,
- skapa dialog om och
- öka kvaliteten på

utformningen av de fysiska miljöerna som kommunens alla invånare upplever tillsammans.

2024

Första tilldelningen av priset ägde rum 2024.

Under året lämnades in sammanlagt 17 förslag på mycket olika fysiska projekt – allt från privata komplementbyggnader till stora projekt som en kommunal skola, från ombyggnation av en gata till renovering av ett byggnadsminne.

Utifrån dessa förslag nominerades ett urval på 5 värdiga finalister och på årets sista sammanträde valde byggnadsnämnden ut vinnaren.

Nedan följer en sammanställning av årets alla inlämnade förslag.

VINNAREN

Byggherre och arkitekt: Naturvillan AB, Foto: M. Eliasson

Byggnadsnämnden:

"Med tilldelningen av Byggnadsvårds- och arkitekturpriset utmärker byggnadsnämnden ett spännande exempel på god arkitektur vid nybyggnation.

Atri visar på nytänkande och en medveten och hållbar gestaltningsprocess med smarta tekniska lösningar och ett helhetsperspektiv på rumsligheter och funktion.

Huset väcker internationellt intresse och bidrar till dialogen om hur vi kan leva naturnära och mer klimatsmart.

Byggnadsnämnden är tacksam att byggherren har valt att satsa i Vänersborgs kommun."

Atri - Glashuset i Sikhall

En villa i skogen som väcker uppmärksamhet i hela världen!

Glashuset Atri förbinder miljötank med arkitektur och är byggt efter principen *Hus i växthus*. I ett eget medelhavsklimat kan hushållet klara sig utan extern el eller VA-anslutning samt producera sina egna grönsaker.

Huset ligger i skogen i Gestads-Berg strax ovanför Sikhall och är byggt med en A-frame-konstruktion i trä och ett yttre skal av glas med integrerade solceller. På så sätt bildas ett buffrande skal liknande ett växthus som omfamnar det egentliga bostadshuset.

Växthusklimatet gör att bostadsrummen har ett lägre behov av teknisk uppvärmning samt att det går att nästan året om kunna odla livsmedel. Vatten och näring tillförs odlingslådorna genom husets avancerade avloppssystem. Huset fungerar som ett cirkulärt system som avsevärt reducerar det ekologiska fotavtrycket.

Men utöver de mer tekniska styrkorna så övertygar även husets gestaltning och rumsliga organisation – viktiga arkitektoniska kvalitéer. Vanligt är att villor byggs till med uterum.

Atris arkitektur dock vänder på principen, bygger in villan i ett uterum och förskjuter därmed boendets fokus från inomhus till utomhus och upplevelsen av naturens och vådrets intryck. Arkitekturen stöttar en medveten livsstil i samklang med naturen.

Atri är ett spännande exempel på klimatsmart design i den lilla skalan som verkligen förtjänar den uppmärksamhet som den har fått i hela världen.

Sikhalls magasin

Vackert belägen intill Vänerns strand vid Sikhallsviken ligger det 150 år gamla Sikhalls magasin. Det är ett tidigare spannmålsmagasin i två våningar med ljust putsad fasad och flackt sadeltak belagt med enkupigt lertegel. Grunden är murad i natursten och övriga våningar i tegel från Sikhalls tegelbruk.

Byggnaden utnämndes till byggnadsminne 1987 och har en stark förankring i lokalhistorien. Efterfrågan på havre under 1800-talet gjorde att man utökade åkermarkerna i området med upp till 8 gånger arealen vilket än idag präglar landskapet.

Magasinet var i stort behov av underhåll när nuvarande ägare tog över den 2022. Åtgärderna som genomförts sedan dess, omläggning av tak, fönsterrenovering och putslagningar har skett i samråd med byggnadsantikvarie och med hjälp av lokala hantverkare. Enbart nödvändiga åtgärder har vidtagits vilket gör att byggnaden fortfarande bär spår av tidens tand och har behållit sin rätta ålder.

Fönsterrenoveringen har genomförts varsamt med traditionella material och metoder och nya fönster har konstruerats med de gamla som förlaga. De fönster som inte ansetts möjliga att renovera har sparats på vinden tillsammans med takpannor och tegel som kan vara möjliga att återanvända vid senare tillfälle. Takrenoveringen har skett med kärnvirke från egen skog. Vissa anpassningar har gjorts för att byggnaden ska kunna användas som samlingslokal för bröllop och fest vilket är positivt för byggnadens fortlevnad.

Projektet är ett mycket fint exempel på byggnadsvård med ett långsiktigt bevarande som mål.

Holmängensskolan

En ny skola helt i trä med en karaktärsfull taksiluett pryder nu den östra infarten till staden. Med grönlaserade träfasader, solceller och flera gröna tak signalerar byggnaden tydligt ut grundtanken med byggnationen: ett grönt tänk, en hållbarhetssatsning som ska vara synlig både in- och utvändigt.

Holmängensskolan ligger i gränssnittet mellan Lyckhem, Torpa och den framväxande nya stadsdelen Holmängs hage. Gatorna här har namn som exempelvis Landeri- och Lantgårdsvägen som påminner om hur bebyggelsen och landskapet såg ut här innan exploateringen. Denna småskaliga bild kan tolkas in i skolans färgsättning, indelning i flera mindre och förskjutna byggnadsvolymer och det lite oregelbundna taklandskapet. Även den stora skolgårdens gestaltning återspeglar flera motiv från landskapet och tolkar de på ett lekfullt och pedagogiskt värdefullt sätt. Barnen från förskoleåldern upp till klass 6 tillbringar nu sin skoltid på en plats som ligger centralt mellan olika stadsdelar och samtidigt känns som mitt på landet. Skolans inomhusmiljö präglas av hållbarhetstänket, av träet i stommen och ytskikten och upplevs varm och omfamnande. Att inomhustorgen i byggnaden kallas för Lilla och Stora hjärtat känns helt naturligt och det talar för sig själv.

Holmängensskolan är ett utmärkt exempel på hållbar arkitektur där både process, konstruktion och gestaltning ger en god helhetsverkan som sömlöst skapar en trivsamt och välbalanserad lek- och lärmiljö. Den kommer prägla många framtida generationer av skolbarn och göra verklig skillnad!

NOMINERAT

Elisabeths port

Staden har fått ett nytt landmärke. Med sina 45 m höjd sticker höghuset Elisabeths port tydligt ut i stadssiluetten och betonar därmed Vänerparkens centrala läge i staden. Invid Edsvägen som är den södra infartsvägen till Vänersborgs innerstad tar huset på ett självsäkert sätt plats i den lummiga och över hundra år gamla institutionsmiljön kring före detta lasarett och dövstumskola.

Höghusets vertikala uttryck kontrasterar mot den äldre bebyggelsen samtidigt som dess fasadgestaltning tar upp detaljer från området som exempelvis rusticeringar och materialet tegel och tolkar dessa i fasadytans reliefer och balkongernas lätt skiftande rödbruna färgsättningar. Byggnaden lämnar respektfullt avstånd till gatan och den omgivande bebyggelsen samt friytor som bland annat ger plats för ett offentligt konstverk i direkt anslutning till parken. För de boende erbjuder huset utöver genomtänkta och väl gestaltade lägenheter till en överkomlig hyra även storslagna utsikter över staden och Vänern samt en gemensam väderskyddad takterrass med gemensamhetslokal för socialt umgänge. Vänerparken är ett livligt område med flera skolor och institutioner i nära anslutning till resecentrum och vattnet. De 79 bostäder av varierande storlek är ett värdefullt tillskott med hyresrätter i attraktivt och kollektivtrafiknära läge.

Elisabeths port är ett bra exempel på en lyckad förtätning av en institutionsmiljö där det nya kontrasterar och samtidigt anpassar sig till platsen. Byggnaden uppfördes med en genomtänkt logistik för en effektiv och miljövänlig produktion.

NOMINERAT

Drottninggatan

En säkrare trafiklösning med gröna mervärden – i och med ombyggnationen på Drottninggatan år 2022 har cykelbanan flyttats och avgränsats på ett kreativt sätt som ökar säkerheten för gång- och cykeltrafikanter samtidigt som det tillför viktig grönstruktur i gaturummet.

Den tidigare cykelvägen utgjordes av en smal remsa ute i gatan vilket gjorde att cyklister färdades sida vid sida med biltrafiken. I en satsning mot att möjliggöra cyklande i både östlig och västlig riktning samt att öka trafiksäkerheten har bilvägen smalnats av och givit mer utrymme åt en bred gång- och cykelväg som med en rad långsmala planteringar skärmats av mot de längsgående parkeringarna. Några övergångsställen har justerats i sidled och integrerats i gatstensmönstret som har medfört mer tydlighet samt bättre estetik och flöde. I en i övrigt hårdgjord miljö tillför planteringarna grönska och liv samtidigt som de fungerar som bäddar för fördröjning av dagvatten.

Projektet är ett gott exempel på hur man i en befintlig miljö kan införa tekniska lösningar och samtidigt skapa mervärden i både estetiska och ekologiska tecken. Projektet är centralt beläget i stan, lyfter ett känsligt stadsrum inom kulturmiljön och kommer en stor allmänhet till del.

Renovering av Kulturhuset

Nybyggnation av bostadshus

ÖVRIGA FÖRSLAG

Ombyggnation av magasin till kontor

Konstutställning på Kulturaxeln

Nybyggnation av samlingslokal

Tillbyggnation av kundcenter

Gestaltning av park

Ny- och tillbyggnation av boende

ÖVRIGA FÖRSLAG

Nybyggnation av sessionssal

Nybyggnation av fritidshus

Nybyggnation av växthus och ateljé

Renovering av skolbyggnad